

การบอกเด็กเรื่องการอุปการะเป็นบุตรบุญธรรม

สำหรับ จิตตินันท์*

Chitinand S. Talking with children about adoption. Chula Med J 1991 Dec; 35(12): 789-794

The most important duty of adoptive parents is to talk about the adoption from the very beginning of their relationship.

Although the child will not fully understand the full meaning of being adopted until reproduction can be comprehended, to avoid telling the child until this time can cause shock, heart-break and other problems.

The child who is told the truth will always trust his parents. A deceived child will finally learn the truth, especially if contact with the birth parents occurs. All relationships will then suffer.

Parents need to know how, when and what to tell the adoptive child, so as not to cause rejection, suffer or hurt.

Adoption must be talked about in age-appropriate ways by anticipating concerns and initiating conversations so as not to damage the child's self-esteem. The child has to be taught to deal with his/her feelings in order to become a competent adult.

Parents must not wait until the child poses natural questions about his/her birth; by then it is too late, but must make casual comments at appropriate moments. Later parents can add details in response to the child's questions as the child grows older.

Key words: Talking with adoptive children

Reprint request : Chitinand S, Department of Pediatrics, Faculty of Medicine, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand.

Received for publication. September 2, 1991.

พ่อแม่บุญธรรมมักสงสัยว่า ควรจะบอกความจริงกับลูกที่ตนขอมาเป็นบุตรบุญธรรมดีหรือไม่ นักจิตวิทยาบางคนแนะนำให้เก็บเป็นความลับจนกว่าเด็กจะเริ่มไปโรงเรียนและถ้าเป็นไปได้ เขาไม่ให้บอกจนกว่าจะโตเป็นผู้ใหญ่ แต่ทุกวันนี้ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่าเด็กควรจรรู้ว่าตนเป็นบุตรบุญธรรมตั้งแต่เล็กยิ่งเล็กยิ่งดี

เด็กจะไม่เข้าใจว่าการอุปการะเด็กเป็นบุตรบุญธรรมนั้นหมายความว่าอะไร จนกว่าเด็กจะโตพอที่จะเข้าใจเรื่องการมีบุตร คือ ราว ๆ อายุ 6 ขวบ การหลีกเลี่ยงที่จะไม่พูดถึงเรื่องบุตรบุญธรรมเป็นการเสียดาย คือ อย่างน้อยก็เสียดายว่าอาจจะมีคนอื่นบอกเด็กเสียก่อน เรื่องนี้เด็กมีสิทธิ์ที่จะได้ยินจากปากพ่อแม่เองด้วยท่าทีที่แสดงความรักอย่างมากด้วย

ถ้าไม่บอกให้เด็กรู้เรื่องนี้ พ่อแม่ก็มักจะบอกให้เด็กเข้าใจผิด ๆ ว่าได้เด็กมาอย่างไร หรือไม่ก็จะไม่ยอมพูดถึงเลย ไม่บอกความจริงกับเด็กเอง เมื่อความแดงขึ้นเด็กก็อาจจะหมดความไว้วางใจในตัวพ่อแม่บุญธรรม นอกจากนี้ถ้าการอุปการะเด็กเป็นบุตรบุญธรรมถูกเก็บเป็นความลับสุดยอด ก็อาจเป็นไปได้ที่เด็กอาจเดาเอาเองว่า มีบางสิ่งบางอย่างที่ครอบครัวไม่อยากจะกล่าวถึง และเด็กคิดว่าความลับนั้นคงจะเลวร้ายมากจนกระทั่งพูดออกมาดัง ๆ ไม่ได้

ส่วนพ่อแม่ที่คิดจะบอกลูกว่าตนขอเด็กมาเป็นบุตรบุญธรรม ก็มักจะไม่แน่ใจว่าควรบอกเรื่องอะไรบ้างจะบอกอย่างไร และเมื่อไร การอุปการะเด็กนั้นต้องพาดพิงถึงหลายเรื่อง เช่น เพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น การเป็นหมัน บางทีก็ต้องพูดถึงโสเภณี การถูกข่มขืนกระทำชำเรา และการละเมิดสิทธิเด็กทำให้พ่อแม่บุญธรรมไม่ค่อยอยากพูดแต่เหตุผลอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้พ่อแม่บุญธรรมไม่ค่อยจะพูดถึงการอุปการะบุตรบุญธรรมก็เพราะว่าเกรงว่าจะทำให้เด็กเสียความรู้สึก หรือเศร้าโศกหรือถูกรังเกียจ

มีวิธีที่จะบอกเรื่องการอุปการะบุตรบุญธรรมให้สมกับอายุเด็ก โดยไม่ทำให้เด็กเสียความภาคภูมิใจในตัวเอง แต่การพูดความจริงเกี่ยวกับการอุปการะบุตรบุญธรรมโดยไม่ให้เด็กรู้สึกโศกเศร้า หรือเสียใจบ้างเป็นครั้งเป็นคราวนั้นทำไม่ได้ เพราะการอุปการะบุตรบุญธรรมเป็นเรื่องของการสูญเสีย และเป็นธรรมชาติที่เด็กจะต้องเสียใจ มีปมด้อย หรือรู้สึกไม่มั่นคงในสถานภาพได้บ้างเป็นบางเวลา

พ่อแม่ส่วนใหญ่อยากจะปกป้องเด็กจากความปวดร้าว

ความโศกเศร้า ซึ่งเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ในชีวิตมีบ่อย ๆ ที่เด็กจะต้องปรับตัวกับความไม่พึงปรารถนาต่าง ๆ ให้ได้ ไม่ใช่หน้าที่ของพ่อแม่ที่จะป้องกันเด็กไม่ให้เกิดอารมณ์ แต่สิ่งที่พ่อแม่ต้องทำคือช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะปรับตัวกับสถานการณ์ยาก ๆ และความรู้สึกไม่สบายใจบางอย่างให้ได้ เพื่อให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

พ่อแม่บุญธรรมควรจำไว้ว่าแม้เด็กจะรู้สึกปวดร้าวหรือโศกเศร้า เพราะการที่ถูกขอมาเป็นบุตรบุญธรรมก็ตามแต่ขณะเดียวกันเด็กก็ได้รับความสุขในครอบครัว พ่ออีกอย่างหนึ่งไม่ได้ มันมาคู่กันเหมือนเหรียญหนึ่งมีสองหน้า แม้ความรู้สึกในเหตุการณ์หนึ่งจะไม่พึงปรารถนา แต่ก็เป็นเรื่องที่เด็กจะต้องประสบ และยอมรับให้ได้

พ่อแม่บุญธรรมควรจะเป็นฝ่ายนำบทสนทนา

ในสมัยโบราณ พ่อแม่บุญธรรมไม่ยอมเอ่ยถึงเรื่องการอุปการะบุตรบุญธรรมเลยจนกว่าเด็กจะถามแล้วจึงจะตอบไปตามความจริง แต่ก็พยายามจะไม่ตอบเกินที่เด็กถาม

ในรายที่เด็กไม่เคยทราบว่าคุณถูกขอมา เด็กก็จะมีวันถาม ซึ่งหมายความว่า จะต้องรอไปจนกว่าเด็กจะอายุ 6 ขวบ จึงจะพูดเรื่องนี้ได้ เพราะเด็กอายุนั้นมักจะถามว่า “หนูเคยอยู่ในท้องแม่หรือไม่” ถ้ารอถึงตอนนั้นก็นับว่าสายเกินไปแล้วที่จะพูดถึงการอุปการะบุตรบุญธรรม พ่อแม่บุญธรรมควรจะเป็นผู้นำในการพูดถึงเรื่องนี้ก่อนพูดให้เด็กคุ้นกับคำว่า “บุตรบุญธรรม” ก่อนที่เด็กจะรู้ความหมาย

เมื่อเด็กโตขึ้นแล้ว พ่อแม่บุญธรรมก็ไม่ควรจำกัดเวลาที่จะพูดถึงการอุปการะบุตรบุญธรรมเฉพาะตอนที่เด็กถามเท่านั้น เด็กบางคนจะไม่ถาม เพราะคิดว่าตนหาคำตอบได้เองแล้ว เด็กบางคนก็อาจคิดว่าถ้าถามอาจทำให้พ่อแม่เสทือนใจ จึงเก็บความกังวลไว้ตามลำพัง เด็กบางคนก็อาจจะคิดหาคำพูดที่จะถามไม่ออก รู้สึกอึดอัดลึก ๆ แต่ก็ไม่รู้ตัวว่ามันเกี่ยวเนื่องกับเรื่องนี้เลยก็ได้

ในกรณีเช่นนี้ เมื่อเด็กโตขึ้นอีก เด็กจะสามารถเข้าใจเรื่องการอุปการะบุตรบุญธรรมได้มากขึ้น พ่อแม่จะต้องสืบให้รู้ว่าเด็กกังวล หรือสนใจเรื่องนี้ขนาดไหนแล้วเริ่มต้นสนทนาด้วยภาษาที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

พ่อแม่ที่จะตั้งต้นพูดเรื่องการอุปการะบุตรบุญธรรม บางครั้งก็ฉงนสนทน่หว่า จะพูดขนาดไหน จึงจะพอเหมาะ

ขนาดไหนจะมากเกินไป เพราะเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน แต่ที่จริงก็ไม่จำเป็นต้องกังวลถ้าพ่อแม่บุญธรรมรู้จักเลือกโอกาสที่เป็นธรรมชาติ และเหมาะ เวลาที่เหมาะสม คือ เวลาที่เป็นธรรมชาติ เช่นขณะที่ลูกกำลังมีความสุข แม่พาลูกเข้านอน กอดจูบลูกด้วยความรัก แล้วพูดว่า “แม่ดีใจมากที่สุดที่แม่ขอหนูมาเป็นบุตรบุญธรรม” หรือ ขณะที่กำลังดูสมุดรูปภาพครอบครัวอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข พ่อแม่อาจจะพูด “ว่านี่ไงละ รูปหนูตอนที่พ่อแม่พาหนูไปขึ้นศาล เมื่อครั้งที่เราขอหนูมาเป็นบุตรบุญธรรม

สำหรับทารกหรือเด็กที่ยังไม่โตคำพูดทำนองนี้ก็ควรจะพอสำหรับการที่จะบอกว่าเขาเป็นลูกที่ขอมาเป็นบุตรบุญธรรม คือใช้เพียงให้เป็นเรื่องที่เอ่ยถึงได้อย่างเปิดเผย เป็นการเปิดโอกาสให้พ่อแม่บุญธรรมฝึกฝนที่จะพูดถึงเรื่องนี้ และไม่บอกรายละเอียดในส่วนที่เด็กยังไม่อาจจะเข้าใจได้ นอกจากนี้การนำเรื่องนี้ขึ้นมาทำให้พ่อแม่รู้สึกสบายที่จะพูดถึงมันได้

หนังสือเกี่ยวกับบุตรบุญธรรมเล่มแรกของเด็ก

เมื่อเด็กโตพอที่จะเข้าใจเรื่องสั้น ๆ ง่าย ๆ ได้ก็นำเอาเรื่องการขอเด็กมาเป็นบุตรบุญธรรมมาอ่านเพิ่มเติมด้วยอีกเรื่องหนึ่งให้เด็กฟัง พ่อแม่อาจจะใช้หนังสือทำนองนี้ที่มีขายในท้องตลาด โดยใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการอธิบายให้เด็กเข้าใจเรื่องราว และเติมรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องของลูกลงไปด้วย หรือพ่อแม่อาจจะทำหนังสือให้เด็กเองก็ได้เพื่อจะได้ใช้บอกเรื่องราวของเขาทั้งหมด เด็กจะไม่รังเกียจว่ารูปที่วาดนั้นสวยงามไม่เท่าผลงานของมืออาชีพหรือการเย็บเข้าเล่มไม่ปราณีต แต่เด็กจะอยากฟัง เรื่องของตนซ้ำแล้วซ้ำอีก เพราะว่ารูปร่างนั้นเป็นรูปคนในครอบครัวที่คุ้นเคยและเกี่ยวข้องกับตน

ข้อความในหนังสือก็อาจจะใช้ข้อความคล้าย ๆ เรื่องต่อไปนี้ :-

“พ่อกับแม่อยากได้เด็กเล็ก ๆ มาเลี้ยงสักคนหนึ่ง แต่ไม่อาจจะมีลูกได้เองในท้องแม่ หนูโตในท้องแม่อีกคนหนึ่ง แต่แม่และพ่อผู้ให้กำเนิดหนูไม่อาจจะเลี้ยงเด็กได้เลยในช่วงนั้นของชีวิต แม่จึงได้หนูมาเป็นลูก แม่เชื่อว่าพ่อแม่ที่ให้กำเนิดหนูเศร้าโศกเสียใจมาก และหนูก็คงเสียใจด้วย แม่เองก็เสียใจที่หนูไม่ได้เป็นลูกของเรา (พ่อและแม่) โดยกำเนิด แต่เราพ่อแม่มักมีความสุขที่ได้มาอยู่ด้วยกันเป็นครอบครัว และแม่เชื่อว่าพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดหนูก็คงมีความสุขเมื่อรู้ว่าหนูมีคนดูแลเลี้ยงดูอย่างดี”

เรื่องง่าย ๆ ทำนองนี้ และการใช้คำพูดดังกล่าวอย่างก็พอเพียงสำหรับการเอ่ยถึงการอุปการะบุตรบุญธรรมแล้วในตอนแรก เมื่อเด็กโตขึ้นอีก พ่อแม่อาจจะเติมรายละเอียดปลีกย่อยเพิ่มได้ เช่น เรื่องที่พ่อแม่บุญธรรมเป็นหมั้น เรื่องของพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด ตลอดจนขั้นตอนที่จะได้เด็กมาเป็นบุตรบุญธรรม และเหตุที่พ่อแม่ผู้ให้กำเนิดไม่สามารถเลี้ยงเด็กได้ในระยะนั้น

เรื่องราวดังกล่าวก็จะเป็นการปูพื้นฐานสำหรับการสนทนาในอนาคต โดยพูดว่าตอนนั้นพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดนั้นไม่สามารถจะดูแลเลี้ยงเด็กคนไหนได้เลยพ่อแม่บุญธรรมพยายามอธิบายว่าลูกไม่ได้เป็นเหตุให้พ่อแม่ทอดทิ้งไปเด็กบางคนอาจนึกว่า ตอนนั้นพ่อแม่ไม่สามารถจะเลี้ยงตนได้ก็อาจคิดไปเองว่าตนเป็นเด็กที่เลี้ยงยากซึ่งในความเป็นจริงอาจเป็นเพราะพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดอาจจะขาดทักษะในการเป็นพ่อแม่ก็ได้ จึงจำเป็นที่จะบอกให้เด็กรู้ว่าปัญหาอยู่ที่พ่อแม่ ไม่ใช่ที่ลูก ที่ทำให้ต้องถูกทอดทิ้ง

การพูดว่าพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด ไม่อาจจะเลี้ยงเด็กคนไหนได้เลยในช่วงนั้นของชีวิตเป็นการเปิดโอกาสให้คิดว่าพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดมีลูกคนโตก็เลี้ยงได้ หรือต่อมาเมื่อมีลูกเล็กอีก ก็ไม่ต้องยกลูกให้ใครการที่ต้องยกลูกให้คนอื่นไปช่วงนั้นเพราะมีความจำเป็น และไม่สามารถจะเลี้ยงได้จริง ๆ

ที่สำคัญที่สุดก็คือ เรื่องที่เล่าทั้งหมดนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายมีทั้งโศกเศร้ากับที่เป็นสุข และพ่อแม่บุญธรรมก็เต็มใจที่จะพูดถึงความรู้สึกเช่นนั้น (เพราะไม่ใช่เรื่องที่จะต้องปกปิดเป็นความลับสุดยอด)

ก่อนจะบอกเรื่องง่าย ๆ นี้ พ่อแม่ควรคิดว่าจะพูดเรื่องขอลูกมาเป็นบุตรบุญธรรมอย่างไรให้จบเสียก่อน และวางแผนว่าจะค่อย ๆ บอกรายละเอียดอย่างไรและเมื่อไร

เมื่อคิดจนจบแล้ว อาจจะนึกได้ว่ายังขาดข้อมูลบางอย่าง หรือลืมบอกรายละเอียดบางเรื่อง จึงเป็นโอกาสที่จะเตรียมหาข้อมูลให้ครบก่อน

พ่อแม่อาจจะรู้สึกอึดอัดที่จะพูดถึงเรื่องบางตอนบางทีก็เป็นเรื่องที่ไม่อยากพูดเพราะมันเกี่ยวกับการที่ยังปลงใจเรื่องการสูญเสียของตนเองไม่ลง เช่น ไม่อยากใช้คำว่า “แม่ผู้ให้กำเนิด” เพราะอยากจะเป็นแม่คนเดียวของลูก และยังไม่แน่ใจไม่ได้ว่าตนเป็นแม่บุญธรรม

จำเป็นที่จะต้องจำไว้ว่าแม่พ่อแม่ที่เป็นหมั้นจะเศร้าโศกต่อความสูญเสียที่ตนไม่อาจจะมิบุตรได้เองก่อนการขอ

บุตรบุญธรรมก็ตาม แต่นั่นไม่ใช่การสูญเสียอย่างเดียว ในการอุปการะบุตรบุญธรรมนั้นทั้งแม่ที่มีลูกได้ และแม่ที่เป็นหมั้น ก็ยังต้องเผชิญกับการสูญเสียอย่างอื่นอีกด้วย เช่น

ต้องเปิดเผยเรื่องส่วนตัว เมื่อนักสังคมสงเคราะห์ มาสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาชีวิตครอบครัวก่อนการอุปการะบุตรบุญธรรม หรือถูกเพื่อนหรือญาติถามถึงเหตุผลที่ขอบุตรบุญธรรม หรือเรื่องราวเกี่ยวกับการขอบุตรบุญธรรม

สูญเสียโอกาสที่จะสร้างครอบครัวตามอำเภอใจ คือจะมีลูกกี่คน และเมื่อไร ตามใจชอบ

สูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง เพราะเมื่ออยากจะมีบุตรก็ต้องขอให้ผู้อื่นช่วย

สูญเสียโอกาสที่จะผูกพันโดยสายเลือดกับลูกที่ตนรักและภาคภูมิใจ เสียหายที่ไม่ได้เป็นพ่อแม่แท้ ๆ ของลูก

สูญเสียโอกาสที่จะเลี้ยงดูและระแวดระวังให้ลูกปลอดภัยในระยะตั้งครรภ์ ในวัยแรกเกิด จนกระทั่งโตขึ้น โดยลำดับ สูญเสียโอกาสที่จะทรงจำความสุขที่ได้จากการใช้เวลาร่วมกันตั้งแต่ลูกแรกเกิด

สูญเสียสถานภาพของครอบครัวปกติ คนทั่วไปไม่รับว่าครอบครัวของตนปกติ เพราะมองเห็นความแตกต่างจากครอบครัวปกติ และบางทีก็ใช้คำพูดที่ทำให้ตนรู้สึกเกิดปมด้อย

เมื่อพ่อแม่ไม่ต้องการจะเป็นพ่อแม่บุญธรรม ก็จะไม่โกรธที่ถูกถาม หรือเสียใจที่ไม่มีโอกาสจะให้พ่อแม่ผู้ให้กำเนิดรู้ว่าลูกที่เลี้ยงไว้นั้นน่ารักเพียงไร และเสียใจในเรื่องเล็กน้อย ๆ อื่น ๆ อีก

ชีวิตในปีแรก ๆ ของเด็กเป็นระยะที่ทำให้พ่อแม่บุญธรรมรู้สึกสูญเสียและโศกเศร้า และถ้าพ่อแม่บุญธรรมไม่อาจจะปลงให้ตกในเรื่องที่ตนเป็นหมั้น ก็อาจจะทำให้ไม่สามารถยอมรับบุตรบุญธรรมเป็นลูกของตน ความโศกเศร้าต่อการสูญเสียต่าง ๆ นั้นทำให้พ่อแม่บุญธรรมไม่อาจจะอธิบายเรื่องการขอลูกมาเป็นบุตรบุญธรรม แต่เมื่อใดที่พ่อแม่ปลงใจได้แล้ว จะทำให้พ่อแม่เข้าใจว่าตัวเด็กเมื่ออายุ 7-10 ขวบ ก็จะรู้สึกสูญเสียด้วยจึงเศร้าโศกและสงสัยว่าทำไมเรื่องอย่างนี้จึงต้องเกิดแก่ตน

การพูดถึงเรื่องที่ไม่ดี

บางครั้งพ่อแม่บุญธรรมอดอัดที่จะต้องพูดถึงพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดในแง่ที่ไม่ดี เช่น ไม่รับผิดชอบ หรือกระทำสิ่ง

ที่ผิดกฎหมายบางอย่าง หรือทำตัวให้เสื่อมเสีย หรือเรื่องที่จะบอกนั้น ถ้าลูกรู้แล้วจะเสียใจ

ขณะที่ยังไม่อยากบอกความจริงที่ไม่ดีต่าง ๆ เกี่ยวกับพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด พ่อแม่บุญธรรมก็ต้องเก็บไว้ในใจก่อน จนกว่าลูกจะโตพอที่จะรับฟังได้จึงค่อยบอกอย่าลืมนว่าเขามีสิทธิ์ที่จะรู้เรื่องราวทั้งหมดที่เกี่ยวกับตัวเขา

เมื่อถึงเวลาที่พ่อแม่บุญธรรมจะบอกลูกได้ จะต้องพูดไม่ให้เด็กเขว เพื่อไม่ให้ลูกเข้าใจผิด และเรื่องที่จะบอกก็จะต้องไม่ขัดกับเรื่องที่จะบอกอีกในอนาคตด้วย

ควรวางแผนว่าจะบอกรายละเอียดเรื่องใด เมื่อไรอย่างไร ควรคิดหาคำตอบไว้ก่อน โดยไม่รอให้จนเด็กถามจึงคิดหาคำตอบ แม้ว่าเด็กอนุบาล หรือเด็กวัยก่อนเรียนจะยังไม่ถามคำถามทำนองนั้นก็ตาม การเตรียมคิดไว้ก่อนจะพูดตอบเด็กได้อย่างเหมาะสมกว่า

จะเรียกพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดว่าอะไรดี

บางที่พ่อแม่บุญธรรมก็เกรงว่าเด็กจะสับสนที่จะรับรู้ความหมายของคำว่า “แม่ผู้ให้กำเนิด” เด็ก ๆ จะไม่เข้าใจว่าคำว่าแม่ทำไมถึงมีความหมายต่างกันของคนสองคน ที่มีบทบาทต่างกันต่อชีวิตตน ดังนั้นการที่จะบอกเด็กว่ามีแม่สองคนจึงจะทำให้เด็กสับสนมากขึ้น เช่น เรียกแม่ผู้ให้กำเนิดว่า “แม่อีกคนหนึ่ง” หรือ “แม่คนแรก” ที่จริงการใช้คำว่าแม่ผู้ให้กำเนิดก็ไม่เหมือนกับคำว่า “แม่” (เฉย ๆ) อยู่แล้ว และคงไม่ทำให้เด็กไม่สบายใจกับคำนี้มากนัก

เด็กอายุนี้นิราพว่ามีแม่คนเดียว แต่มีทั้งย่าและยายที่เป็นแม่ของพ่อ และแม่ของแม่ เด็กรับรู้เรื่องนี้ได้

ในกรณีพ่อแม่บุญธรรมรู้จักชื่อแม่ผู้ให้กำเนิด อาจบอกชื่อลูกได้ เช่น ขณะเล่าเรื่องอยู่ก็ต่อท้ายว่าผู้หญิงคนนั้นชื่อ.....

ถ้าลูกมีทางที่จะติดต่อกับพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดในอนาคต พ่อแม่บุญธรรมต้องพูดถึงสายสัมพันธ์กับคนคู่นั้นด้วยความจริงตั้งแต่แรก แม้ว่าตอนนั้นเด็กจะยังไม่เข้าใจว่า พ่อแม่ผู้ให้กำเนิดแปลว่าอะไรก็ตาม แต่ควรพูดถึง หรือแนะนำให้เด็กรู้ว่าเป็นพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด เมื่อจะพูดถึงอีกจะพูดต่อได้ง่ายขึ้น

การจะเรียกพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดว่า เป็นเพื่อนของพ่อแม่ หรือให้เรียกว่าป้า และลุง ก็ไม่ควรทำอีก แม้ว่าพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดอาจจะเป็นเพื่อน หรือเป็นญาติของพ่อแม่บุญธรรมจริง ๆ ก็ตาม เพราะผู้ให้กำเนิดมีความสำคัญ

การจะเรียกให้เป็นอย่างอื่นก็ยังไม่บอกความจริงอยู่ที่ เมื่อใดที่เด็กรู้สึกว่าคุณถูกหลอกก็จะเสียความรู้สึกทั้งกับพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดและพ่อแม่บุญธรรมที่ไม่พูดความจริง

ถ้ามีรูปพ่อแม่บุญธรรม หรือจดหมายของพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด ก็อาจจะให้ดูตั้งแต่แรก ๆ อาจจะต้องเก็บรูปหรือจดหมายฉบับจริงไว้ในที่ปลอดภัย ส่วนสำเนาเก็บไว้ในที่หยิบง่ายเมื่อพูดถึงการขอเด็กมาเป็นบุตรบุญธรรม ก็บอกเพิ่มเติมว่า หนูโตมาในห้องผู้หญิงคนในรูปนี้ หรืออ่านจดหมายของแม่ผู้ให้กำเนิดให้ลูกฟัง

การพูดถึงลักษณะที่ต่างกัน

ลูกบุญธรรมที่คนละเชื้อชาติกับพ่อแม่บุญธรรม หรือมีหน้าตารูปร่างต่างจากคนในครอบครัวมาก เด็กอาจจะพูดถึงความต่างนั้นตั้งแต่วัยก่อนเรียน แต่เป็นเพราะเด็กยังไม่เข้าใจว่าคนที่เกี่ยวข้องกับทางสายโลหิตมักจะหน้าตาคล้ายกัน ฉะนั้นการที่เด็กไม่เหมือนกับพ่อแม่บุญธรรม จึงไม่ได้ทำให้เด็กก่อนวัยเรียนนึกว่าตนเป็นลูกที่พ่อแม่ขโมมา

เมื่อใดที่เด็กพูดถึงความแตกต่าง พ่อแม่บุญธรรมก็ตอบไปตามความจริง แต่ต้องไม่ลืมว่าเด็กยังไม่เข้าใจเรื่องพันธุกรรม เช่น เด็กอาจถามว่า ทำไมหนูถึงดำกว่าพ่อ แม่ก็ตอบว่า บางคนก็มีผิวน้ำตาล และอาจบอกเพิ่มเติมว่า คนในบางครอบครัว ทุกคนมีผิวสีเดียวกันหมดก็มี แต่บางครอบครัวก็ดำขาวไม่เหมือนกันก็ได้

เด็ก ๆ จะสังเกตเห็นว่าสีผิวต่างกันตั้งแต่เล็ก ๆ ผู้เชี่ยวชาญเชื่อว่าวัยทารกตั้งแต่วัยเด็กก็ดูออกว่าสีผิวต่างกัน แต่เด็กจะไม่ได้สังเกตเห็นผิว สีตา จนกว่าจะโตขึ้น ซึ่งก็ยังไม่ทราบว่าอายุเท่าไรแน่ เด็กจึงสังเกตเห็นได้

เด็กอายุ 4 ขวบ เข้าใจว่าคนต่างกันที่ลักษณะ

เด็กอายุ 5 ขวบ เข้าใจว่าคนต่างกันที่ขนชั้น

เด็กอายุ 6 ขวบ สามารถแบ่งคนตามเชื้อชาติได้

ความตระหนักถึงเชื้อชาติและการแบ่งตนเองว่าเป็นชนชาติใดนั้น จะค่อย ๆ เกิดขึ้นเมื่อเด็กเริ่มเห็นความแตกต่าง เข้าใจว่ามีอะไรที่เปลี่ยนได้ อะไรที่ไม่เปลี่ยน และรู้จักแบ่งคนตามลักษณะที่เหมือนกัน ส่วนการจะมีท่าทีต่อเชื้อชาติมากน้อยอย่างไร นั้นขึ้นอยู่กับท่าทีของผู้ที่อยู่รอบตัวเด็ก และประสบการณ์ที่ได้สัมผัส

ไม่จำเป็นต้องสอนให้เด็กยอมรับเชื้อชาติด้วยการชี้ให้เด็กเห็นความแตกต่าง เพราะกลับจะมีผลตรงกันข้าม เด็กจะสังเกตเห็นความแตกต่างได้เองเมื่อโตขึ้น

แต่พ่อแม่ไม่ควรจะเลี่ยงโดยไม่ยอมพูดถึงเรื่องนี้ หรือพูดถึงลักษณะที่ต่างกัน ควรจะพูดในวาระที่เหมาะสม มิฉะนั้นเด็กอาจจะรู้สึกว่าความแตกต่างเป็นเรื่องไม่ดี และพูดถึงไม่ได้

เมื่อคนอื่นพูดว่าพ่อแม่ลูกไม่เหมือนกันอย่างไร ต่อหน้าเด็ก พ่อแม่ควรจะสนใจว่าเด็กได้ยินอะไรมากกว่าที่จะทำให้เด็กพอใจเท่านั้น เช่น ถ้าคนถามว่าพ่อเด็กดำหรือคะ แม่ควรตอบว่า ไม่ดำคะ พ่อของหนูขาว แต่พ่อที่ให้กำเนิดนั้นดำ

ถ้าเด็กเหมือนคนในครอบครัว เด็กจะรู้สึกว่า ตนเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว แต่ก็ยังพูดแงอื่นได้อีก พ่อแม่อาจไม่พูดว่าเด็กเป็นสมาชิกของครอบครัวด้วยลักษณะที่ต่างไป แต่อาจพูดถึงความเหมือนทางด้านอื่น เช่น ท่าทางอารมณ์ หรือความสนใจ หรือชอบอะไรที่ตรงกันก็ได้

การอ้างเช่นนี้ควรทำในโอกาสเหมาะสม ๆ ที่ดูเป็นธรรมชาติ พ่อแม่ต้องไม่พูดถึงทุกเรื่องที่ต่างหรือเหมือนทุกครั้งไป

ความเข้าใจอดีต

เมื่อเด็กเข้าวัยอนุบาล จะมีความเปลี่ยนแปลงมาก สมองเจริญขึ้นมาก เด็กจึงมีความรู้ใหม่ ๆ มาก ที่สำคัญคือเข้าใจเรื่องเวลา และสถานที่ เด็กอายุ 4 ขวบเริ่มเข้าใจว่า มีอะไรเกิดขึ้นในอดีต แม้ว่าจำไม่ได้หมด และรู้ด้วยว่าในอนาคตบางอย่างก็เกิดขึ้น เช่น จำได้ว่า แม่เคยจัดงานวันเกิดให้เมื่ออายุ 2 ขวบ แต่จำเหตุการณ์วันนั้นไม่ได้เลย ปีนี้ถ้าถึงวันเกิดก็จะมียานอีก เป็นต้น

ทำนองเดียวกัน เด็กอาจเข้าใจว่ามีสถานที่อื่นนอกจากที่ตนอยู่ในปัจจุบัน เช่น เข้าใจว่าบ้านคุณปู่อยู่ไกล

ด้วยความสามารถที่จะรับรู้เรื่องดังกล่าว จึงรู้ว่าตนเองไม่ได้อยู่ที่นั่นตลอดเวลา ตนเคยเป็นเด็กเล็กและโตขึ้น และอาจเป็นพ่อหรือเป็นแม่เองก็ได้ในอนาคต จึงนำไปสู่คำถามที่ว่า หนูเคยอยู่ในท้องแม่มาใช่ไหม

พ่อแม่บุญธรรมควรรับรู้เรื่องสำคัญว่าตอนนี้เด็กไม่ได้ถามว่าตนถูกขอมารหรือไม่ แต่ที่ถามเช่นนั้นเพราะเคยได้ยินว่าเด็กเล็ก ๆ เคยอยู่ในท้องแม่มาก่อน เด็กจึงถามแม่ (ที่ตนรู้จักคนเดียว คือแม่บุญธรรม)

พ่อแม่ควรตอบคำถามดังกล่าว โดยพูดให้เด็กมั่นใจด้วยว่า “จริง หนูเคยอยู่ในท้องผู้หญิงคนหนึ่งมา แล้วก็ออกมาดูโลกเหมือนกับเด็กทั่ว ๆ ไป” แต่ถ้าตอบว่า “ไม่ใช่

เราได้หนูมาจากสถานสงเคราะห์” เด็กบางคนอาจเชื่อว่าตนเกิดมาต่างจากเด็กอื่น จินตนาการไปว่าตนฟักตัวออกมาจากไข่ หรือมาทางจรวด หรือจานบินอวกาศ เป็นต้น

หลังจากที่พูดให้เด็กมั่นใจว่าเขาเจริญวัยในครรภ์ และเกิดมาเหมือนเด็กปกติ แล้วถามทายว่า หลังจากนั้นลูกจึงได้มาอยู่กับพ่อแม่บุญธรรม

เด็กอาจมีคำถามแปลก ๆ เช่น “แม่เสียใจไหมที่หนูไม่ได้โตในท้องแม่” หรือถามว่า “แม่ให้หนูกินนมแม่หรือเปล่า” แต่อายุขนาดนั้น เด็กจะไม่รู้สึกเสียใจ หรือเกรงว่าจะเป็นที่รังเกียจแต่อย่างไร เด็กยังไม่รู้ว่าเด็กคนอื่นส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นบุตรบุญธรรม เด็กอาจจะคิดว่าเด็ก ๆ ก็เกิดมาจากพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด แล้วก็มาอยู่กับพ่อแม่บุญธรรมกันทั้งนั้น

กว่าที่เด็กจะตระหนักว่าตนเองต่างจากคนอื่น เพราะจะถูกขอมามีทำให้สูญเสียความสัมพันธ์ทางสายโลหิตที่สังคมเรารู้ว่ามีค่าสูงมากนั้น ก็ต้องโตจนอายุเข้ากลาง

วัยเด็กแล้ว คือเริ่มตั้งแต่ 7 ขวบ เป็นต้นไป แล้วเด็กจะเสียใจ และพยายามจะเข้าใจว่าทำไมเรื่องนี้จึงต้องเกิดกับตน

อ้างอิง

1. Coyne A. Recruiting foster and adoptive families; a marketing strategy. Child Today 1986 Sep-Oct; 15(5): 30-3
2. Kaunitz AM. A physician's guide to adoption. JAMA 1987 Dec 25; 258(24): 3537-41
3. Melina CM. The physician's responsibility in adoption. Part I. Caring for the birth-mother. J Am board Fam Pract 1988 Jan-Mar; 1(1): 50-4
4. Melina CM. The physician's responsibility in adoption. Part 2. Caring for the adoptive family. J Am Board Fam Pract 1988 Apr-Jun; 1(2): 101-5
5. O'Conor NK. A physician's guide to adoption. JAMA 1988 Apr 22-29; 259(16): 2045